

Nieuws van Toen en Nu / 21

‘Liever Turks dan paaps!’

Het zou een tweet kunnen zijn. Maar in 1568 was er nog geen internet. Wel waren er grote spanningen in ons land en hoog oplopende emoties. Mensen liepen rond met zogeheten ‘geuzenpenningen’ met daarop de tekst ‘Liver turcx dan paus’. Wat was er aan de hand?

‘Geuzenpenning’ (Rijksmuseum)

Ons land vormde toen samen met het huidige België de Zeventien Provinciën, ook wel Lage Landen genoemd. De inwoners van elk van die ‘landen’ voelden geen enkele binding met de inwoners van andere provincies. Elke provincie had haar eigen wetten en gebruiken. Er was nog geen centrale overheid en niemand voelde zich dus Nederlander. Je was Tukker, kwam uit Salland of uit het Oversticht. Alleen het gezag van de landsheer werd erkend, in die tijd Filips II die ook over Spanje en uitgestrekte gebieden in de ‘nieuwe wereld’ (Amerika) regeerde.

Schrikbewind

Filips II, een starre man en roomser dan de paus, zag met lede ogen aan dat in de Lage Landen de leer van de Franse theoloog Calvin aan populariteit won. Toen in 1566 aanhangers van de nieuwe religie het interieur van kerken kort en klein begonnen te slaan (de ‘Beeldenstorm’), was de koning gechoqueerd. Hij stuurde de hertog van Alva met een leger naar het noorden om daar orde op zaken te stellen. De ‘ijzeren hertog’ ging voortvarend te werk. Op de markt van Brussel liet hij twintig edelen onthoofden en probeerde zo indruk te maken en de bevolking angst in te boezemen.

(Islamitische Staat heeft zijn gruweldaden echt niet allemaal zelf bedacht.) Ook voerde hij een reeks nieuwe belastingen in, want hij vond dat die Lage Landers voor zijn kosten moesten opdraaien. Kortom, Alva maakte zich niet populair.

Opstand

Ook graaf Willem van Oranje die door Filips II tot stadhouder van Holland, Zeeland en Utrecht was benoemd, was zijn leven niet langer zeker. Hij vluchtte naar zijn geboortekasteel in Duitsland. Daar regelde hij een legertje soldaten en viel de Lage Landen binnen. De resultaten vielen tegen, maar toch werd op 23 mei 1568 bij het Groningse Heiligerlee een Spaans leger verslagen. Veel geschiedenisboeken laten daarom de opstand tegen Spanje in 1568 (dit jaar precies 450 jaar geleden) beginnen. Ook al omdat deze oorlog in 1648 met de Vrede van Münster eindigde en 80 jaar een mooi rond getal is!

Willem van Oranje (1633-1684) kiest partij voor de opstandelingen

Tolerante sultan

Tenslotte, waarom liever Turks dan paaps? Vreemd, want in die tijd vormden de Turken een groot gevaar voor Europa. Hun legers lagen zelfs een paar keer voor de poorten van Wenen. Toch vonden veel inwoners van de Lage Landen de tirannie van de paus, de roomse kerk en koning Filips groter en bedreigender dan die van de Turkse sultan. Want die had er geen moeite mee dat niet al zijn onderdanen moslim waren, als ze maar belasting betaalden....

Floor Looy / juli 2018